

УДК 342.98

І.А. Качур,

здобувач Київського міжнародного університету, м. Київ

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ В СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

У статті зроблено спробу визначити правову природу терміна “адміністративна справа” в Кодексі адміністративного судочинства України. Проаналізовані чинники неоднозначного розуміння цього терміна, його хибного ототожнення з публічно-правовим спором. Показані основні відмінності адміністративної справи і публічно-правового спору. Запропоновано авторське визначення адміністративної справи, яке потребує законодавчого уточнення.

Ключові слова: адміністративна справа, публічно-правовий спір, адміністративне судочинство, адміністративна юрисдикція.

В статтє осуществлена попытка определить правовую природу термина “административное дело” в Кодексе административного судопроизводства. Проанализированы причины неодинакового понимания этого термина, его ложного отождествления с публично-правовым спором. Показаны основные отличия административного дела и публично-правового спора. Предложено авторское определение административного дела, требующее законодательного уточнения.

Ключевые слова: административное дело, публично-правовой спор, административное судопроизводство, административная юрисдикция.

An attempt to define the legal nature of the term “administrative case” in the Code of the Administrative Legal Proceedings of Ukraine is done in the article. The reasons for the unequal understanding of this term, its false identification with a public legal dispute are analyzed. The main differences between the administrative case and the public-law dispute are shown. The author’s definition of an administrative case is proposed, requiring legislative clarification.

Keywords: administrative case, public and legal dispute, administrative legal proceeding, administrative jurisdiction.

Розуміння правової категорії, правового інституту складається через її/ його поняття, змістовне наповнення, складові елементи, ознаки. Та чи інша правова конструкція моделюється завдяки різновекторним вивченням: законодавчої позиції і наукової думки, загальної теорії і правозастосовної практики. Поняття “адміністративна справа”, попри його законодавче закріплення і чисельне вживання в юридичній площині, залишається недостатньо дослідженим у теорії адміністративного судочинства в контексті його правової природи і місця в системі цієї галузі. Ототожнення адміністративної справи із публічно-правовим спором (навіть при його удосконаленому розумінні в оновленому законі з адміністративного судочинства) жодним чином не сприяє з’ясуванню їх змісту і співвідношення. Це актуалізує підняте в публікації питання і визначає її мету – зробити спробу визначити правову природу адміністративної справи в судочинстві і відмежувати її від публічно-правового спору.

© Качур І.А., 2017

Досягненню поставленої мети сприяли наукові праці таких вчених, як: Апаров А.М., Бевзенко В.М., Жернаков М.В., Катаєва Е.В., Кузьменко О.В., Муза О.В., Осадчий А.Ю., Попельнюх Р.О., Перепелюк В.Г., Тимошенко К.О., Хлібороб Н.Є. та ін. Однак спеціальних комплексних досліджень у цій сфері немає.

Дослідники здебільшого оперують терміном “адміністративна справа” як усталеним об’єктивно існуючим поняттям, не заглиблюючись у його змістовне наповнення і приділяючи більше уваги публічно-правовому спору. У окремих публікаціях, присвячених роздумам над “адміністративною справою”, останню називають правовою категорією, не обґрунтовуючи такої позиції [1, с. 68]. Також зустрічаються пропозиції про необхідність розгляду поняття “адміністративна справа” в традиційному (як розгляд судами та іншими уповноваженими органами/особами справ) і робочому (як спір про відповідність законів, інших нормативно-правових й індивідуальних актів законодавчих та виконавчих органів державної влади, органів місцевого самоврядування і організацій, дії (бездіяльності) посадових осіб, які пов’язані зі здійсненням ними владних повноважень, Конституції, загально визнаним принципам і нормам міжнародного права та міжнародним договорам держави) значеннях [2, с. 33].

Попри те, що в КАС України закріплено поняття “адміністративна справа”, законодавцем використано спочатку неоднозначний підхід до її ототожнення із справою адміністративної юрисдикції (що викликало наукову дискусію, навіть у науково-практичних коментарях Кодексу [3; 4]).

Справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд адміністративних справ визнавався шляхом вирішення завдань адміністративного судочинства, а справа адміністративної юрисдикції (адміністративна справа) – переданим на вирішення адміністративного суду публічно-правовим спором, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб’єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень (ст. 2, п. 1 ст. 3 КАС України 2005 р.). Як переданий на вирішення адміністративного суду спір, який виник між двома (кількома) конкретними суб’єктами суспільства стосовно їх прав та обов’язків у конкретних правових відносинах, у яких хоча б один суб’єкт законодавчо уповноважений владно керувати поведінкою іншого (інших) суб’єктів, а ці суб’єкти, відповідно, зобов’язані виконувати вимоги та приписи такого владного суб’єкта, – визначено поняття “адміністративна справа” в Інформаційному листі Верховного Суду України [5].

Коментуючи термін “справа адміністративної юрисдикції”, автори науково-практичного коментаря вказують, що “через дефініцію цього терміна подано загальне визначення предмета адміністративної юрисдикції. Згідно з визначенням поняття адміністративної справи має такі необхідні ознаки: 1) це публічно-правовий спір, тобто спір принаймні між двома учасниками публічно-правових відносин щодо цих відносин; 2) хоча б однією зі сторін цього спору є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб’єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень; 3) цей спір передано на вирішення адміністративного суду шляхом звернення з адміністративним позовом, за яким суд відкриває провадження”. Також наголошено, що визначення адміністративної справи переважно є універсальним, але існують категорії адміністративних справ, яких це визначення не охоплює за предметною спрямованістю. Оскільки під адміністративну судочинську юрисдикцію підпадають

не лише спори, що випливають із адміністративно-правових відносин, а й виборчі спори, деякі конституційні спори, то стверджується, що терміну “адміністративна справа” надано ширше значення, порівнюючи з його буквального розуміння [4, с. 33]. При цьому, підкреслюється, що термін “адміністративна справа” у КАСУ має двоєдине значення – це одночасно і публічно-правовий спір, і матеріали цього спору. Наприклад, у контексті “суд вирішує адміністративну справу” йдеться про спір, а в контексті “протокол приєднується до адміністративної справи” – про матеріали спору”.

Схожий підхід використано і в публікації Р.О. Попельнюха [1]. Автор слушно зауважує, що поняття “справа адміністративної юрисдикції” є багатоаспектним. Воно охоплює публічно-правові відносини, а також відносини інших галузей права [1, с. 68]. Також відмічається наявність трьох ознак адміністративної справи: “1) вона є публічно-правовим спором; 2) хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інших суб’єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень; 3) така справа вирішується адміністративним судом” [1, с. 69]. Проте, на нашу думку, такі ознаки притаманні більше публічно-правовому спору, а не адміністративній справі. Водночас слід погодитись з висловлюванням автора публікації (з деякими уточненнями) про те, що “адміністративна справа є відповідною реакцією на конфліктну ситуацію, де одна сторона адміністративно-правових відносин (авт. прим. – не лише адміністративно-правових відносин, на що у висновках вказує і сам автор), досягаючи поставленої мети, допускає вторгнення у сферу реалізації суб’єктивних прав іншої сторони або створює умови, за яких стає неможливою реалізація таких прав” [1, с. 70–71].

Ще в одній публікації А.Ю. Осадчого зазначається, що: судова справа – “це конкретні життєві обставини (юридичні факти), які потребують встановлення судом задля реалізації суб’єктивних прав, свобод, інтересів, обов’язків”; “адміністративна справа відображає найголовніші сутнісні риси цього різновиду судових справ, які дозволяють визначати коло справ, що вирішуються у порядку адміністративного судочинства серед справ, які не віднесені до адміністративної юрисдикції” [6, с. 36]. Далі автор традиційно розмірковує над поняттям “публічно-правовий спір”, що є різновидом юридичних конфліктів (породжується юридичними ситуаціями і розв’язується юридичними засобами) та його ознаками.

А.М. Апаров зауважує, що “своє юридичне оформлення адміністративно-правовий конфлікт отримує в адміністративній справі. А з урахуванням того, що термін “адміністративна справа” відбиває не лише юрисдикційне правозастосування у зв’язку з адміністративно-правовим конфліктом, але і торкається питань розпорядчо-виконавчого правозастосування, вид адміністративних справ може бути позначений як “адміністративно-юрисдикційні справи” [7]. При цьому, ці справи автор класифікує на справи по адміністративно-правових спорах і справи про адміністративні правопорушення.

У цілому дослідники відмічають “невдале” визначення терміна “адміністративна справа”, зокрема, з лінгвістичної точки зору, через синонімічність слів “справа” і “спір”: “...цілком очевидно, що вони мають різне значення, тобто така дефініція включає ознаки справ адміністративної юрисдикції, які вбачаються достатніми для з’ясування властивостей останніх і відмежування від інших суміжних явищ” [4, с. 28]. За таких законодавчих підходів поняття самої адміністративної

справи втрачається і нівелюється термінологічне правило, за яким кожному науковому терміну має надаватись самостійне смислове значення.

Окрім того, варто зазначити, що необхідність визначення поняття “адміністративна справа” саме в КАС України зумовлена станом неоднозначного розуміння вченими (і у нинішній теорії права) правової природи адміністративного процесу, адміністративної юрисдикції та адміністративних процесуальних відносин: “Актуальною проблемою сьогодення для науки адміністративного права є дослідження на доктринальному рівні питань належного регулювання матеріальних та процесуальних взаємовідносин держави і особи у публічно-правовій сфері”, – наголошує Р.А. Калюжний [8].

У цілому відмічається розвиток чотирьох наукових напрямів адміністративного процесу: широка, управлінська, юрисдикційна, судова концепції [9, с. 11], що свідчить про його поліфункціональність. Наукові дискусії щодо “вузького” і “широкого” розуміння адміністративного процесу, щодо визначення суті, змісту й обсягу адміністративної юрисдикції призвели до відходження законодавця від оперування в КАС України категорією “адміністративний процес” (ст. 4), від прив’язки останнього лише до адміністративного судочинства. Однак залишається вжиття в Кодексі таких неоднозначно зрозумілих понять, як “адміністративна юрисдикція”, “адміністративна справа” (наприклад, у наукових доробках йдеться про адміністративні справи юрисдикційного і неюрисдикційного характеру; про розуміння адміністративної справи як об’єкта адміністративно-процесуальних відносин, що становить сукупність документованих та інших видів матеріалів, що є предметом розгляду уповноваженим органом державної влади; перебіг вчинення процесуальних дій учасниками адміністративного процесу; відображення впливу адміністративно-процесуальних правових норм на конкретне матеріально-правове відношення [9, с. 12, 24]).

Отже, на законодавчому рівні ці терміни стосуються лише адміністративного судочинства (“вузький підхід”), а в адміністративно-правовій теорії та науці – адміністративного процесу (“широкий підхід”). На наше переконання, при узгодженні концепції адміністративного процесу і теоретико-науковому виділенні його складових усі спірні термінологічні питання мають бути вирішені шляхом чіткого визначення їх поняття і змістовного наповнення. Зокрема, це стосується і юрисдикційної справи, яка в теорії права виконує, на нашу думку, роль правової категорії, а адміністративна справа – роль галузевого правового інституту.

У теоретико-прикладному аспекті слід відзначити, що, оновивши визначення публічно-правового спору (п. 2 ст. 4 КАС) і відійшовши від синонімізації адміністративної справи і справи адміністративної юрисдикції, оперуючи терміносистемою “справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів” (ст. 19 КАС), законодавець все одно не відокремив “справу” і “спір”. Водночас вживаються і такі терміносистеми, як “справи у публічно-правових спорах”, “справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності суб’єктів владних повноважень”, а завданням адміністративного судочинства є вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин (ч. 1 ст. 2 КАС). Якщо в КАС України 2005 р. при визначенні адміністративної юрисдикції вказувалось, що: (1) юрисдикція поширюється на публічно-правові спори (ч. 2 ст. 17) і (2) юрисдикція адміністративних судів не поширюється на справи (ч. 2 ст. 17), то в КАС України 2017 р., попри те, що використано в ст. 19 єдиний підхід щодо вжиття слова “справи”, залишається перелік публічно-правових спорів, на які поширюється адміністративна юрисдикція. Така термінологічна невизначеність призводить до непорозуміння поширення юрисдикції на певні справи чи певні спори. Наприклад,

Е.В. Катаєва, досліджуючи юрисдикцію адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ і проаналізувавши наукові доробки стосовно категорії “юрисдикція” до 2016 р., спочатку визначає юрисдикцію як правомочність судових органів розглядати і вирішувати певні види справ, що розкриває зміст судочинства (відправлення правосуддя) [10, с. 9], а потім вивчає публічно-правові спори, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів, наголошуючи, що “у вітчизняній науковій літературі розуміння публічно-правового спору засноване певною мірою на сентенції матеріальної і формальної теорій правового спору і що немає єдності у поглядах науковців щодо характеристики ознак публічно-правового спору” [10, с. 10]. При ототожненні спору і справи така “гра слів” не викликає здивувань, але окреме з’ясування змісту понять “юрисдикція”, “публічно-правовий спір”, “справа” свідчить про існування певної юридичної некоректності. Це впливає і на окремі алогічні роздуми дослідників щодо синонімізації юрисдикції та підсудності, підвідомчості тощо.

Не ставлячи мети деталізованого дослідження змістовного наповнення правової категорії “адміністративна юрисдикція”, спираючись на праці провідних фахівців у цій сфері і сприймаючи її розуміння як компетенцію адміністративних судів розв’язувати публічно-правові спори (заснований на публічному праві спір між двома чи більше учасниками правовідносин, в яких хоча б однією зі сторін є суб’єкт владних повноважень – характеризується особливим суб’єктним складом і характером правовідносин), вважаємо за логічне, з точки зору мовних конструкцій, вживати терміносистему “юрисдикція поширюється на публічно-правові спори”. Це підтверджується: 1) конституційними приписами про те, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір (ст. 124, хоча й зазначено, що суди розглядають також інші справи (ч. 2 ст. 124), але тут маються на увазі безспірні правовідносини, тому спір і справа є однопорядковими лексемами); 2) завданнями адміністративного судочинства – вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин (ч. 1 ст. 2 КАС); 3) надбаннями науки адміністративного судочинства: більшість вчених визнають саме публічно-правовий спір предметом адміністративного судочинства (а не адміністративну справу). У зв’язку із зазначеним, КАС України потребує термінологічного уточнення у цьому напрямі.

Безумовно, адміністративна справа прямо пов’язана з публічно-правовим спором зі зверненням до суду за захистом порушених прав, законних інтересів, однак, з ототожненням справи і такого спору погодитись не можна.

На відмінність публічно-правового спору і адміністративної справи вказує, на нашу думку, насамперед, час їх виникнення, виникнення відповідних правовідносин. При наявності конфлікту особа (суб’єкт відповідних правовідносин) вирішує, який спосіб захисту своїх прав, свобод, законних інтересів використати. Такі порушення, як і конфлікт, можуть бути триваючими в часі, адже подання позову до суду залежить від волі особи, від її обізнаності щодо наявності порушення. Конфлікт не “перероджується” у юрисдикційну справу, він співіснує із провадженням і може продовжувати впливати на особу (наприклад, дія оскаржуваного рішення суб’єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову).

Відповідно до закону виникнення публічно-правового спору пов’язано із: 1) виконанням або невиконанням стороною, яка здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, таких функцій; 2) наданням або ненаданням стороною адміністративних послуг на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов’язує надавати такі послуги виключно суб’єкта владних повноважень; 3) порушенням прав суб’єкта виборчого

процесу або процесу референдуму з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи у такому процесі. Тобто до публічно-правового конфлікту спонукає рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень (інших осіб у визначених випадках).

Проте не будь-який публічно-правовий конфлікт стає адміністративною справою. Така справа виникає з моменту відкриття провадження – першої стадії адміністративного судочинства, що як і будь-яка процесуальна стадія, складається із певних етапів, процесуальних дій і рішень. Початок провадження пов'язується із поданням позовної заяви, в якій відображається суть (предмет) спору. Терміносистема “публічно-правовий спір, переданий на розгляд адміністративного суду” вказує на те, що спір повинен бути прийнятим судом через рішення (ухвалу) про прийняття позову до розгляду і щодо нього має відкритись провадження. Але законом передбачені випадки залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви (ст. 169 КАС), відмови у відкритті провадження в адміністративній справі (ст. 170 КАС). У судових рішеннях у таких випадках термін “справа” не згадується (наприклад: “ознайомившись із зверненням”, “ознайомившись із позовом, позовною заявою”), на відміну від рішень по суті справи (наприклад: “розглянувши адміністративну справу”, “враховуючи обставини справи”), (із рішень адміністративних судів, за Єдиним державним реєстром судових рішень).

Розмежування адміністративних справ та інших матеріалів вбачається і в статистичних звітах адміністративних судів. Адміністративні справи розцінюються як справи, розглянуті і вирішені судом по суті. Однак діяльність Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ст. 18 КАС), за якої відбувається реєстрація відповідних процесуальних документів, автоматизований розподіл справ, присвоєння їм певного номера, вказує на наявність справи вже з моменту звернення до адміністративного суду, що не повною мірою відповідає змісту поняття “адміністративна справа”, як прийнятого до розгляду судом спору. За таким підходом адміністративна справа прирівнюється і до звернення із заявою, із позовом, а уся діяльність адміністративного суду ніби то здійснюється лише в межах адміністративної справи (хоча, наприклад, письмове провадження визначається через “розгляд і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання” (п. 10 ст. 4 КАС), а провадження (в адміністративному судочинстві) “здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи” (ч. 3 ст. 3 КАС)).

На нашу думку, для того, щоб уникнути термінологічного хаосу у використанні словосполучення “адміністративна справа” і надати йому правильне трактування, необхідно звернутись до загальновідомого процесуального поняття “провадження”. Законодавець, хоча і оперує цим терміном, але лише стосовно диференціації форм адміністративного судочинства (позовного, письмового, спрощеного, тощо). Призначення КАС України (ст. 1) не розкривається через загальне “провадження в адміністративному судовому процесі”, тому й не акцентується увага на такому провадженні, як порядку здійснення будь-якої процесуальної діяльності під час адміністративного судочинства, прийняття процесуальних рішень або як сукупності будь-яких процесуальних дій і рішень, що здійснюються у визначеній КАС процесуальній формі, задля виконання завдань адміністративного судочинства, а також системи правовідносин, що виникають у перебігу цієї діяльності. Урахування етимології слова “провадження”, що означає дію за значенням “провадити”, тобто спрямовувати рух кого-, чого-небудь, керувати діяльністю кого-, чого-небудь, та здобутки процесуальної науки дозволяють стверджувати двокомпонентність провадження в адміністративному судочинстві.

ві – через процесуальну діяльність і систему правовідносин, що виникають у зв'язку з нею. Судове провадження має свій об'єкт пізнання, методи, принципи, функціональну обумовленість. Воно може бути охарактеризоване як: 1) правова діяльність, що здійснюється на підставі процесуальної форми уповноваженими законом особами (суддями); 2) пізнавальна діяльність, спрямована на встановлення обставин суспільно-правового конфлікту на підставі теорії судових доказів, законів логіки і положень психології; 3) організаційна діяльність, спрямована на забезпечення можливостей реалізації прав і законних інтересів учасників справи.

Адміністративна справа, на наше переконання, повинна бути представлена сукупністю матеріалів, фактів, а не лише окремим позовом, заявою, клопотанням, адже законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення по суті публічно-правового спору залежить від вивчення судом усіх обставин справи, що ґрунтуються на правилах теорії доказів. Окрім того, виходячи із пропонованих законодавцем понять “адміністративна справа незначної складності”, “типова адміністративна справа”, спірні правовідносини є лише однією із ознак адміністративної справи, адже вона визначається характером спірних правовідносин, предметом доказування та складом учасників тощо. Тому до відкриття провадження, що ґрунтується на внутрішньому переконанні судді стосовно адміністративної юрисдикції публічно-правового спору і наявності для цього передбачених КАС підстав, виконувани процесуальні дії не є адміністративною справою, не залежать від неї. Остання є “вторинною” у відносинах виникнення провадження в адміністративному судочинстві, хоча вже наявні окремі елементи її формування. З практичної точки зору, номер справи слід присвоювати лише з моменту відкриття провадження щодо публічно-правового спору (саме такий мовний зворот, як і “поширення юрисдикції адміністративних судів на публічно-правові спори” (а не справи), видаються більш влучними, з огляду на їх зміст). При прийнятті іншого рішення судом потрібно вести мову про номер провадження.

Адміністративна справа і публічно-правовий спір, що підпадає під адміністративну судову юрисдикцію, існують паралельно, хоча останній дає поштовх до виникнення правовідносин, пов'язаних зі “створенням” адміністративної справи. На недоцільність ототожнення “справи” і “спору” вказують і самі положення КАС. Так, публічно-правовий спір виникає у чітко визначених законом випадках і має конкретний суб'єктний склад. Проте до справи можуть залучатись інші особи (свідки, експерт, спеціаліст, перекладач та ін.), які не є стороною спору, тим більше, у цих відносинах роль правосуддя виконує суд; або відповідно до принципу гласності будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні (ст. 10 КАС) чи особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки (ст. 11 КАС). Отже, суб'єктний склад публічно-правового спору і відносин, пов'язаних із адміністративною справою, не співпадає. Із зверненням особи до адміністративного суду виникають адміністративні судочинські правовідносини вже з учасниками справи та іншими особами, обов'язковим суб'єктом формування якої є суд. Тобто у публічно-правовому спорі беруть участь сторони, а в адміністративній справі – учасники справи (сторони, треті особи, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб), представники та інші учасники судового процесу.

Також варто відмітити, що інформація про публічно-правовий спір, зокрема, про його предмет, не завжди є ідентичною відомостям, встановленим під час розгляду справи. Зазвичай, завдяки доказуванню, всебічності вивчення обставин спору, матеріали адміністративної справи містять більше інформації (на момент

ухвалення судового рішення), ніж поданий позов. Тому предмет адміністративної справи, будучи більш об'ємнішим за змістом, ніж предмет спору, становить предмет вивчення адміністративного суду. Правила забезпечення позову, що свідчать про можливість подання відповідної заяви ще до звернення до суду із самим позовом, а також можливість суду відмовити у забезпеченні позову (ст.ст. 150–154 КАС) теж вказують на відмежування спору від справи.

Таким чином, з практиологічної точки зору, під адміністративною справою, на нашу думку, доцільно розуміти сукупність матеріалів, фактів щодо публічно-правового спору, стосовно якого відкрито провадження в адміністративному судочинстві. А до її ознак можна віднести: 1) зумовленість публічно-правовим спором і підсудність адміністративному суду; 2) формування з відкриттям провадження у справі; 3) тривалість у період адміністративного судочинства і рухливість його стадіями; 4) специфіку суб'єктного складу правовідносин, що виникають під час її формування; 5) залежність від характеру спірних правовідносин, предмета доказування, складу учасників, аналогічності позовних вимог тощо; 6) накопичувальність матеріалів; 7) особливість розгляду залежно від виду справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Попельнюх Р.О.* Щодо змісту поняття “адміністративна справа” в адміністративному судочинстві. *Право і безпека.* 2012. № 2(44). С. 68–72.
2. *Ершов В.В.* Рассмотрение административных споров в судах: некоторые теоретические, исторические, философские и практические аспекты. Проблемы защиты публичных и частных интересов в административных судах. 2001. С. 33–42. URL: <https://books.google.com.ua> (дата звернення: 26.10.2017).
3. *Матвійчук В.К., Хар І.О.* Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. В 2-х т.т. Том 1 / За заг. ред. В.К. Матвійчука / Київ : КНТ, 2007. 788 с.
4. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пасенюка. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 704 с.
5. Щодо застосування господарськими судами України процесуального законодавства стосовно розмежування компетенції між спеціалізованими адміністративними і господарськими судами: Інформаційний лист Верховного суду України від 26 грудня 2005 р. URL: <https://rada.gov.ua/> (дата звернення: 27.10.2017).
6. *Осадчий А.Ю.* До уточнення поняття “адміністративна справа” в адміністративному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2011. С. 36–43.
7. *Апаров А.М.* Поняття і особливості адміністративної юрисдикції. Верховенство права. 2016. № 2. URL: irbis-nbuv.gov.ua/ (дата звернення: 25.10.2017).
8. Калюжний Р. А. Нова монографія з проблем адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні: рецензія. *Юридичний вісник.* 2015. № 4 (37). URL: <http://er.nau.edu.ua/> (дата звернення: 26.10.2017).
9. *Муза О.В.* Теоретичні проблеми адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2016. 36 с.
10. *Катаєва Е.В.* Юрисдикція адміністративних судів України щодо вирішення адміністративних справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 22 с.

Отримано 01.11.2017